

Mgr. Antonín Konrád

Zamyšlení nad zrušením tělesné přípravy OZ

Schválení 1. doplňku k Pracovnímu řádu pro občanské zaměstnance dne 22. 7. 2003 má jediný důležitý efekt. Ministr obrany tímto aktem zrušil tělesnou přípravu občanských zaměstnanců – po téměř třinácti letech jejího fungování. Někde s velmi dobrými, jinde s velmi spornými zkušenostmi a výsledky. Padla tak vymoženost, kterou svým rozkazem č. 50 zavedl v roce 1990 předchůdce současného – poslední uniformovaný ministr Vacek. Tímto datem tedy skončila záležitost, již považovaly především odbory působící v rezortu za svůj významný výdobytek, a která byla v naší armádě a rezortu obrany i proti jiným orgánům státní správy, výjimečným krokem. Institut povinné tělesné přípravy pro občanské zaměstnance nevyplývá z žádného obecně závazného předpisu a byl legalizován pouze vnitřní rezortní legislativou právě ministrem obrany. Ten, tak jak jej zavedl, měl nepochybně právo ho zase zrušit.

Jak se „tělovýchova občanů“ zrodila

V revoluční atmosféře (1989-1990) a určitou dobu i po ní bylo leccos nového k prosazení snazší. Nejen, ale také proto, že padaly zábrany a zbytečný respekt i z tak vysokých nadřazených jako je sám ministr. Nebylo tedy tak „odvážné“ pokusit se vyřešit podstatu věci považované dlouhou dobu občanskými zaměstnanci (OZ) za újmu v jejich postavení a právech vůči vojákům z povolání (VZP). Ve prospěch zavedení tělesné přípravy (TP) i do pracovní doby OZ velmi pravděpodobně působilo i to, že ministr Vacek i jeho tehdejší náměstek pro sociální a humanitární věci dr. Rašek (měl oblast tělovýchovy v kompetenci) byli lidé, kteří doceňovali význam tělesné výchovy a její vliv na zdravotní stav zaměstnanců.

Argumenty hovořící pro zapojení OZ do tělovýchovného procesu převážně byly:

OZ vykonávají často stejnou práci jako VZP (myšleno v kancelářích), mohou-li OZ zastávat alternativní místa (tzv. „křížková“), je samozřejmé, že jsou na ně kladeny stejné nároky a jsou stejně zatíženi jako VZP, po odchodu VZP z pracoviště na „tělovýchovu“ bez nich nejde plnit úkoly závislé na spolupráci a OZ jsou proto v tuto dobu na pracovištích (ta se někde téměř vyliční) málo produktivní, proč má být výběrová tělesná výchova (převážně sportovní dny) záležitostí jen VZP, nejsou i OZ dost dobří pro reprezentaci pracoviště v rámci útvaru, svazku, školy aj. nebo i útvaru na veřejnosti?

Tyto názory stály v době rozhodování určitě za zamyšlení – chyběly ovšem současné zkušenosti. Zda v této argumentaci nehrála určitou roli i falešná a nedomyšlená závist těžko tvrdit a těžko by ji také někdo přiznal. Nesporné je, že mnozí VZP svým přístupem k povinné TP a svou tělesnou kondicí příliš příkladem nebyli a tuto část pracovní doby ať už s vědomím nadřazených nebo bez něho, občas využili i pro soukromé zájmy. Možná zde by bylo možné hledat pozdější problémy se zneužíváním pracovní doby ve větším měřítku.

Ministr Vacek byl celoživotní voják s bohatou praxí v nejrůznějších funkcích s dokonalou znalostí tehdejšího armádního prostředí od útvaru až po ministerstvo. Včetně myšlení VZP i OZ na všech těchto stupních. Předvídal se svým náměstkem některé možné problémy a před přijetím svého rozhodnutí uložil tvůrcům studie a možného modelu TP OZ v pracovní době, myslet i na „brzdě“ mechanismy proti zneužívání.

Úkol řešila tehdejší Správa tělesné výchovy a sportu (STVS) FMO, jeho hlavními nositeli byli plk. PhDr. Oldřich Vyšata a reaktivovaný plk. Mgr. Zdeněk Fiala. Druhý ze jmenovaných měl pro tento úkol výhodu zkušeností a věcného pohledu na problém z pozice dlouholeté, vynucené „kariéry“ OZ. Vznikl v úvodu zmíněný RMO č. 50/1990 a následně prováděcí směrnice NMO-SHV vydaná jako příloha v NNGŠ - NMO č. 16/1991. Oba tyto interní normativní akty (INA) nastavily především nový systém služební tělesné výchovy pro VZP, ale v našem případě znamenaly průlom také v tom, že do tohoto systému byli přičleněni i OZ.

Ve smyslu uvedených požadavků byla část OZ „zrovnoprávněna“ a TP jim byla přiznána ve stejném rozsahu jako VZP (4 hodin týdně z fondu pracovní doby) po čemž volali, ale také s povinným přezkušováním a případným finančním postihem, což rozhodně nevítili. Šlo však o rezortní kontrolu účinnosti takto investovaného fondu pracovní doby do OZ. Že to bylo opatření účinné bude asi pochybovat málokdo, i když pro OZ začalo platit o rok později než pro VZP (podle NNGŠ č. 34/1991).

Se změnou zákonných zásad pro tvorbu platů v rozpočtové sféře však byly finanční sankce zrušeny a jak se čím dále tím více potvrzovalo, hlavní důvod k poctivosti v přístupu k osobní tělesné výkonnosti a k dodržování pracovní doby pomínil.

Podobně jako u VZP se nesplnila ani představa, že povinné přezkušování povede vybrané OZ k celoročním tělovýchovným aktivitám a následně se tyto činnosti projeví na zlepšování zdravotního stavu. Pouhé povinné prokazování tělesné výkonnosti se dostatečným motivem nestalo.

Dalším opatřením bylo propojení povinnosti účasti na procesu TP se souhlasem OZ k jeho zařazení do systému bojové připravenosti (dále jen BoPo), kompenzovaného zákonným příplatkem k měsíčnímu výdělků.

To znamenalo, že povinná TP není pro všechny OZ, ale jen pro vybrané – zařazené do BoPo. Základní ideou k tomu bylo, že **mají-li být OZ v elementární úrovni tělesné výkonnosti a zdatnosti postaveni na roveň VZP, musí to být tam, kde pro AČR odvádějí něco navíc.** Souhlas OZ však vynucován nebyl, šlo o dobrovolný postup každého a pokud by nesouhlasil, mohl pracovat na místě do BoPo nezařazeném (pokud mu bylo možné takové místo nabídnout) nebo hledat zaměstnání jinde. V rozhodování ale většinou zvítězil finanční příplatek za BoPo a „euforie ze získané výhody sportování v pracovní době“, bez domýšlení ostatních okolností. Na tuto osobní volbu v počátku celého aktu později až příliš mnoho oponentů raději zapomínalo.

Po vzniku ČR a AČR

Po rozdělení čs. federace bylo zpracováno nové nařízení NGŠ AČR-NMO (č. 5/1993), které ve své příloze zveřejnilo Směrnice 1. NMO pro organizaci a řízení služební tělesné výchovy v AČR (dále jen Směrnice). Zabývaly se tělovýchovným systémem jako celkem, ale už reagovaly na první zkušenosti s jeho zavedením podle již citovaných INA od roku 1990 a také na změny v zásadách pro tvorbu platů. Směrnice už nemohly převzít finanční sankce tak jak

byly nastaveny i když byly tím neúčinnějším „hnacím motorem“. To se týkalo VZP i OZ bez rozdílu. Postupně získávané zkušenosti s TP OZ začínaly také ukazovat nepružnost automatického propojení povinnosti účasti na tělesné přípravě a zároveň zařazení do BoPo.

V připomínkovém řízení předchozích INA byly všechny věcné námítky vzaty v úvahu, přesto se u zcela nové oblasti nepodařilo předvídat vše a v praxi se začaly ukazovat některé problémy. Např. v provádění pravidelné tělesné přípravy na pracovištích se směnným nebo nepřetržitým provozem, jejichž pracovníci nejenže neměli vyhrazenou příslušnou pracovní dobu často ani na povinné přezkoušení, ale na pravidelnou přípravu už vůbec ne. V rezortu je také mnoho pracovišť, kde není rozhodující zvýšená fyzická výkonnost a zdatnost, ale především odbornost.

Práce těchto OZ je a bude stejná v běžné době jako při mimořádných opatřeních nebo při branné pohotovosti státu. Zařazení do BoPo je na takových místech často nezbytností, ale spojení s povinnou tělesnou přípravou je formální – pro výkon funkce zbytečné. Konfliktní se stala bohužel interpretace této úpravy v Pracovním řádu pro občanské zaměstnance vojenské správy (předpis Všeob-P-10, dále jen PrŘ) z roku 1989 ve znění pozdějších úprav, který účast OZ na povinné TP definoval jednou jako závazek OZ a v jiném článku jako nárok, který nemá velitel v žádném případě právo zrušit.

Tyto formulace velmi omezily prostor velitelů, ředitelů, náčelníků aj. (dále jen velitelů). Navíc po zrušení finančních postihů za neplnění výkonnostních limitů začala poměrně rychlá devastace původních „ideálů“ i deklarované potřeby OZ „téllocvičit“ a narůstal problém stále častějšího zneužívání pracovní doby na úkor údajné účasti na tělesném tréninku v rámci povinné tělesné přípravy. Také velitelé reagovali na své omezené možnosti často tím, že raději tento stav pracovní nekázně tolerovali včetně promíjení povinného přezkoušení.

Proto bylo při tvorbě nového INA nutné dosáhnout shody s představiteli rezortních odborů tak, aby řešení sledovalo původní smysl zavedení TP pro OZ a přitom se pokud možno odstranily „objevené zádrhly“. Nový INA tak obsahoval řešení (po širokém a úspěšném připomínkovacím řízení včetně souhlasu odborů), které různé výklady odstraňovalo a vnašelo do problému jasno. Pro ilustraci cituji ze Směrnic pasáž, týkající se OZ:

„4. Tělesná příprava občanských zaměstnanců

14. Tělesná příprava občanských zaměstnanců, kteří zastávají tabulková místa obsazená alternativně vojákem z povolání nebo občanským zaměstnancem, se uskutečňuje podle čl. 8 a 9 těchto směrnic stejně jako pro vojáky z povolání.

15. Tělesná příprava ostatních občanských zaměstnanců zařazených ve stálé připravenosti se řeší v pracovní smlouvě nebo v dodatku ke smlouvě v pravomoci příslušného velitele.

Rozhodne-li velitel o potřebě vyšší tělesné připravenosti pro danou funkci a umožní provádět tělesnou přípravu jako součást výkonu zaměstnání, je nutno vázat tyto skutečnosti s povinností občanského zaměstnance podrobit se přezkoušení tělesné výkonnosti podle příslušných ustanovení. Tělesná příprava těchto osob se uskutečňuje podle čl. 8 a 9 těchto směrnic.“

Konec citace.

Pro srozumitelnost je třeba doplnit, že čl. 8 a 9 řešily TP povinnou pro VZP. Konsenzu bylo dosaženo i ve formulaci nezmíněného čl. 3 Směrnic, který ukládal osobní odpovědnost za svou tělesnou připravenost VZP i OZ na alternativních funkcích. Stav sledující v této oblasti

ducha RMO č. 50/1990 i následných INA a rovnost VZP i OZ v povinnosti vůči základní formě provádění a kontroly výslednosti TP byl tedy zachován.

Současně byl společně nalezen způsob, jak ve vazbě na to organizačně zvládnout a reagovat na různorodost funkcí vykonávaných OZ a zařazených do BoPo. Velitelům byla svěřena pravomoc se znalostí věci rozhodnout, která funkce je fyzicky natolik zatěžující, že je třeba zaměstnanci poskytnout část pracovní doby pro přípravu na její zvládnutí a kde je to zbytečné. V době vzniku to byla velmi moderní a flexibilní úprava.

Zachovávala původní záměr – umožnit TP těm OZ, kteří zvýšenou tělesnou kondici ke své práci skutečně potřebují, a zároveň nenutila k pseudopřípravě ostatní. Byla to úprava také vysoce ekonomická a v souladu s trendy doby – provádět jen to, co nezvyšuje finanční náklady bez rozumného zdůvodnění.

Velitel dostal do ruky nástroj, který mu umožňoval reálnější výběr při přijímání zaměstnanců při neustálých změnách v AČR i v náplni některých funkcí, mohl podle reálné potřeby umožnit anebo ukončit zařazení do povinné TP bez ohledu na vazbu k příplatku za BoPo. Ti nezařazení do TP by o svůj příspěvek nepřišli a to byla hlavní obava. Nalezené řešení sledovalo trend posilování pravomocí velitele, ale také výrazně zvyšovalo jeho odpovědnost při posuzování fyzických nároků pro výkon konkrétních funkcí a výběru lidí na jejich obsazení – bylo to vyvážené řešení.

Vydání tohoto INA bylo očekáváno s vírou, že po dosažení konsenzu v jeho formulacích během připomínkového procesu mezi všemi odpovědnými subjekty, bude další období vyřešeno. Jak ale ukázal další vývoj, vítězilo nelogické rovnostářství, podle zásady všechno všem a v praxi to často znamenalo nic nebo jen málo. Bohužel praxe ukázala, že se novým INA řídili zase jen VZP, kde ani předtím významné organizační problémy nebyly.

Problémy prohloubily u OZ i když především zde byla snaha po jejich odstranění velmi intenzivní. Bohužel zájem na průhlednosti neměli všichni. Příčina nejasností se koncentrovala do faktu, že mj. pod dojmem nalezení společné řeči tělocvikářů a personalistů byl (se souhlasem ministra) zrušen nosný RMO (který TP OZ zavedl) s vírou, že v zájmu věci bude ve stejném duchu kompetentními orgány novelizována příslušná pasáž PrŘ.

To se nestalo a občas tak přicházelo ke slovu nedůstojné „přetlačování“ o právní sílu a tím i „závaznější“ úpravu v platných INA. To když se žádost o správný výklad nebo stížnost dostala k řešení až na úroveň u vyšších řídicích orgánů. Je velmi pravděpodobné, že vítězily představy nebo možná i reálné obavy z „úrovně“ Prahy, bez reálného pohledu na potřeby většiny ostatních posádek. Podle informací totiž tak důležitě prezentovaný problém, „kasárna“ téměř neznala.

Celé dlouhé období dalších deseti let ukázalo, co nikdo nepředpokládal. Že možná měla být místo zrušení RMO č. 50/1990 zvolena jen jeho novelizace s vypuštěním finančních sankcí, které bylo nutno z již výše uvedeného důvodu odvolat. Dokud totiž platil, nebylo nejasností mnoho a už vůbec ne zásadních. Navíc existence dvou ministrem vydaných INA (RMO a PrŘ) by byla jistě dostatečným impulsem pro legislativce MO, aby s přispěním odborných pracovišť věci sladili sami. A málokdo by si troufl ministrově obhajovat vágní přístup PrŘ proti konkrétnímu a konsenzuálnímu pojetí RMO v tak krátké době po jeho vzniku. Proto bylo následující období provázeno rozpory v přístupu k povinné TP OZ ze strany velitelů, tělocvikářů, personalistů (především jejich právníků) i ostatní vojenské veřejnosti.

Šlo zejména o to:

- ❑ co má přednost, když formulace i výklad neopraveného PrŘ neodpovídá úpravě v novém INA,
- ❑ kdo odpovídá za zneužívání pracovní doby (s výmluvami na TP),
- ❑ jak chápat účast OZ na povinném výročním přezkušování tělesné výkonnosti spolu s povinností plnit výkonnostní limity,
- ❑ kdo odpovídá za případné neplnění výkonnostních limitů, případně za uplatnění postihů a jakých,
- ❑ jak může velitel postupovat, neplní-li zařazený OZ limity tělesné výkonnosti,
- ❑ jaké vůbec má velitel možnosti pro řešení výše uvedených problémů aj.

Většina zmíněných bodů by byla bez problémů řešitelná podle znění přijatého Směrnicemi, ne však podle PrŘ. V jeho neopravené zůstalo „jádro pudla“! Nevím do jaké míry je naivní představa, že podnikový právník (i právník ve službách rezortu) má opodstatnění jen tehdy, zabezpečuje-li právní čistotu působení prioritně svého zaměstnavatele. Jestliže zaměstnanci jiné odbornosti vytvoří profesně potřebný INA, právník má uhlídat jeho průchodnost. Jsou-li nebo by mohly nastat problémy, kromě upozornění na ně, má být hlavním motorem ve hledání cesty „jak by to šlo“ při respektování příčiny a smyslu vzniku tohoto INA. Místo toho se TP OZ stala problémem, kde tato zásada často zůstávala v pozadí.

Také se projevilo známé moudro – kolik právníků na jeden problém, tolik právnických názorů. Bylo tak možné dostat právní stanoviska jak v duchu původního smyslu TP a prověřování výkonnosti (ta byla od právníků – vojáků) tak i zcela opačná, podle zásady vydobýt pro OZ co nejvíce výhod za co nejméně povinností (právníci – OZ). Toto rozdělení neplatilo na 100%, ale často. Až se nabízí úvaha o možné podjatosti OZ personálního úseku jako příčině neuvedení PrŘ do souladu se Směrnicemi, jak se v roce 1993 předpokládalo. Vznikaly takové kuriozity, až bylo někdy téměř důvodné se ptát, proč rezort zaměstnává pracovníky působící ne ve prospěch, ale proti jeho zájmům. Snad jen tak mohl vzniknout jeden z právních výkladů v oblasti TP OZ: „OZ se musí dostavit k povinnému přezkoušení tělesné výkonnosti, ale není povinen plnit předepsané limity“(!). Že by právníká logika měla být jiná než běžné chápání?

Vždyť tu šlo o zcela vážně myšlené popření smyslu přezkušování. Nejen podle mého názoru tu šlo o velmi nemravné využití slovní ekvilibristiky. Na úrovni advokáta, který bez ohledu na logiku, spravedlnost i smysl zákoníku hledá všechny, i nemorální cesty ke zmírnění dopadu tvrdosti zákona na svého klienta nebo sebe sama. V tomto konkrétním případě ovšem proti zájmu svého zaměstnavatele s odvoláváním na fakt, že PrŘ takový výklad umožňuje a je schválen ministrem, zatímco Směrnice jsou „jen“ od 1. NMO. Ovšem i neopravený PrŘ plnění limitů nevylučoval (proč by také byly vůbec stanoveny), šlo opravdu jen o zneužití vágní formulace pro možnost takového výkladu.

Uvedený extrémní příklad je ale z poměrně blízké minulosti, problém se vyvíjel v podstatě od počátku účinnosti Směrnic. Už 3. 3. 1994 pro sjednocení názorů k ustanovení PrŘ o TP OZ vydal závazný výklad (čj. 30280/3-Kr) ředitel Personálního odboru – zástupce 1. NMO Ing. Jaroslav Cuhra. Tento výklad kromě vysvětlení jak chápat závazek a nárok OZ na TP (v tom jen zopakoval znění PrŘ) odkazoval na bližší podrobnosti k organizaci a řízení této TP na vysvětlující komentář STVS M0 čj. 4016/15-8 z 2. 6. 1993 k předmětným Směrnicím. Zde bylo mj. řečeno, že v odůvodněných případech velitel může OZ zprostit od povinnosti podrobit se přezkoušení. Jiné odlišnosti mezi VZP a OZ neplatily. Na závazný výklad personál-

ního ředitele a jeho odkaz se zřejmě pod vlivem téměř nepřetržitých reorganizací postupně zapomínalo (pro oponenty přezkoušení to ovšem bylo výhodné) a nepřesné formulace se vykládaly stále nově a různě.

Přezkoušení samotné ale nebylo jediným zdrojem nejednotných pohledů. **Po zrušení finančních postihů zůstalo nedořešeno mj. jak hodnotit OZ neplnící v TP výkonnostní limity, jinak ale dobré pracovníky ve srovnání s těmi, kteří plní stoprocentně vše.** Povinná TP se sice v duchu podepsaných podmínek v pracovních smlouvách stala součástí pracovní náplně, přesto sami OZ často včetně personálních aj. pracovníků nějak nechtěli slyšet na používání běžných opatření uplatňovaných veliteli při neplnění jiných povinností.

Tělovýchova OZ nebyla vnímána jako pracovně-právní záležitost, ale odborný problém tělocviků včetně návrhů na řešení kázeňských nebo jiných opatření. Hodnověrné informace o nějakém jednotném přístupu a přijatých velitelských řešeních nejsou k dispozici. Vždy šlo o vlastní rozhodování podle kompetencí, bez koordinace např. nějakým INA. To je ale asi v pořádku, velitel má mít právo na rozhodnutí. Otázkou je, uplatňuje-li ho silou své autority nebo k tomu vyžaduje „požehnaní“ z nadřízených míst. Podle náročnosti těchto odpovědných funkcionářů se také projevovala snaha, aby řešení (převážně sankce) navrhoval tělocvikář. Tím by se získal snadný „hromosvod“ k obviňování za snížení platu, zhoršení kariérových možností apod. Veliteli se laje těžko.

To však nelze, bylo by to narušování velitelské pravomoci. Dlužno připomenout, že takovým tlakům měli někteří tělocvikáři tendence podléhat a požadovali vydání odborné tělovýchovné normy, která by řešila nejen přezkoušení v komplexu, ale obsahovala také tato opatření. Je jen správné, že „volání“ k této kombinaci tělovýchovný orgán GŠ odmítal. Odbornou problematiku tělovýchovy, ale ani žádnou jinou nelze kompetenčně mísit s jinou odbornou oblastí – personální či finanční – nebo dokonce suplovat pravomoc velitele. Ani v tomto případě, kdy nezájem (nevůle) uspořádat tyto problémy přehledně, účelně a kompetenčně správně, trpěli neprávem právě tělocvikáři.

Přestože se tělocvikáři vždy snažili podle místních podmínek možnosti vytvářet, velmi často byli dávání do souvislosti s nezájemem o pravidelný trénink většiny OZ. Bez ohledu na známou pravdu, že k tělesnému výkonu musí být každý motivován osobně. Je mnohokrát ověřeno, že „na povel“ se kvalitní fyzické výkony nepodávají.

Ještě častěji ale bývali pokládáni za příčinu, lépe řečeno bývali viněni za neřešení situace ve zneužívání pracovní doby. Tento jev narůstal až se s ním začal zabývat i ministr obrany a vydal jako čj. 167-1 ze dne 3. 2. 1997 úkol sjednotit do 30. 4. 1997 úpravu Směrnic 1. MNO s PrŘ. Splněním byl pověřen úsek NMO-P v jehož působnosti PrŘ je.

Aby poznal názory velení AČR pro potřebu připomínkového řízení k úkolu ministra, navrhl v souvislosti s tím odbor tělovýchovy GŠ řešení problémů s využíváním pracovní doby ve vazbě na služební tělesnou výchovu obecně (systémově, i pro VZP) a pod čj. 25/2-54/100 z 28. 2. 1997 nechal návrh posoudit v rámci GŠ AČR.

Tento materiál vycházel ze znění i ducha Směrnic a nutno říci, že se nesetkal s vážnými výhradami přesto, že po všech nedobrych zkušenostech navrhoval zachovat TP pro OZ ovšem s posílením pravomocí i odpovědnosti velitelů, tak aby mohli ukládat povinnou TP jen tam, kde to je skutečně účelné, nikoli paušálně pro všechny OZ zařazené do BoPo.

Doporučoval dokonce rozšíření účasti OZ i na výběrovou tělesnou výchovu – legalizaci zapojení OZ především do sportovních dnů, která v PrŘ chyběla. Vycházel přitom z už citovaného znění Směrnic a doplňoval jen motivační opatření v pozitivních i negativních formách.

Sledoval tím částečné odebrání povinnosti velitelů přijímat na vrub vlastní oblíbené nepopulární opatření a stanovit je centrálně, s předpokladem rozhodnějšího postupu velitelů budou-li mít k dispozici jasný INA – velitelský, nikoliv tělovýchovný. Funkcionáři GŠ AČR se postavili k problému průhledně, se znalostí života ve vojenské praxi a respektováním potřeby zajistit velitelům možnost „udělat si na dvoře pořádek“. Předpokládalo se hlavně splnění úkolu ministra a konečné prosazení nutné novely PrŘ.

Zájem GŠ na sladění obou oficiálních, ale rozdílných úprav byl ovšem jen jednostranný. Nevůle ostatních zaangażovaných složek byla natolik silná, že **ani úkol ministra nebyl splněn**. Zřejmě zvítězila falešná obava a pocit nutné ochrany OZ před svévolí velitelů.

Úprava, která by zprostila část OZ provádění něčeho co ke své funkci nepotřebují a při projevovaném přístupu v praxi (někdy i jejich nadřízených) může ohrožovat i jejich zdraví, do PrŘ převzata nebyla. Nepomohlo ani osobní jednání představitelů armádní tělovýchovy s vedením odborů (ČMKOS civilních zaměstnanců armády – CZA), přesto, že v roce 1993 při vzniku Směrnic dohoda byla. Od té doby se vyměnili někteří lidé a přinesli si i jiné názory. PrŘ si podržel svůj přístup, kdy jsou důsledně vznášeny požadavky ze strany OZ vůči „vojenské správě“, ale nejsou stejně důrazně vyvažovány povinnostmi.

Rozhodně ale praxe prokázala, že v daném pojetí u části vybraných OZ není úbytek čtyř hodin TP týdně (10 % pracovní doby) efektivní investicí, kterou lze zdůvodnit potřebami rezortu.

Po roce 2000

Neřešení (podceňování) či neochota k řešení potíží se přeneslo i do nového tisíciletí. Výsledkem téměř sedmiletého přístupu netělovýchovných složek k racionalizaci a zprůhlednění TP OZ byla rezignace odborných tělovýchovných orgánů GŠ na pomoc při řešení vleklých se rozporů. Proto bylo v roce 2000 využito odborného doplňku ke Směrnicím, současně i k úpravě nerespektovaných článků 14 a 15 (výše citované) a Směrnice „ustoupily“ ve prospěch PrŘ.

Novela sice zbavila velitele odpovědnosti za neplnění NNGŠ č. 5/1993 a k němu přiložených Směrnic, ne však problémů – k neprospěchu pro rezort jasného, moderního a efektivního řešení. Neodstranil se pracovní-právní problém zneužívání části pracovní doby na úkor služební TP a mj. umocnilo se už tak často využívané a co do objektivních důvodů často sporné promíjení povinnosti OZ podrobit se přezkoušení.

Další možností vysvětlit si rozdílné názory mezi odbornými pracovníky vojenské tělovýchovy a právníky personální sekce MO i odborů na úpravu TP OZ se stalo plnění úkolu náčelníka vojenské tělovýchovy v roce 2002, kdy probíhalo připomínkové řízení v rámci tvorby nového předpisu Služební tělesná výchova v rezortu obrany (který se tentokrát vzhledem k předpokládané platnosti nejen v působnosti GŠ AČR připravoval k vydání v gesci ministra). Jemu ale předcházelo (cca o tři měsíce) připomínkování konečně novelizovaného PrŘ, který se ovšem v TP OZ bohužel stále držel své původní úpravy.

Setrval tedy na deseti lety praxe ověřeném a překonaném řešení, výhodném jen jednostranně a nadále ponechávalo velitelům jen velmi málo možností přijímat ve své působnosti vlastní řešení. PrŘ se připravoval v roce 2001, nebyl v něm však vydán. Byl schválen až 27. února 2002, ale téměř ihned se objevily názory o potřebě jeho přepracování. Nespokojeni s ním tedy nebyli zřejmě jen tělocvikáři.

S vízí brzké další úpravy PrŘ tedy probíhalo (na jaře 2002) připomínkování připravovaného, nového tělovýchovného předpisu. Zde bylo konečně dosaženo kompromisu představitelů GŠ i zástupců PersS MO a také obou v rezortu působících odborových organizací. Stejně jako PrŘ však ani tělovýchovný předpis v roce svého vzniku nebyl vydán, přestože byl dokončen. Byl sice v září 2002 předán k posouzení legislativě MO po němž následuje už jen jazyková úprava a schvalovací podpis, ale zřejmě zájmy vrcholícího procesu reformy ozbrojených sil způsobily jeho pozdržení.

Po sérii rozkazů MO vydaných 18. 12. 2002 na celoarmádním shromáždění v Kongresovém v centru Praha, došlo také ke změnám v TP VZP. Předpis musel být odkázán na prioritní vznik prováděcího INA k RMO č. 53/2002, Fyzická zdatnost vojáka z povolání. Tím se současně oddálilo uvedení pracně a po dlouhých letech konečně dosažené shody o TP OZ do praxe. Efekt tohoto úspěchu tedy nemohl prokázat ani svou životaschopnost, ani případný opak.

Do ztracena se rozplynul i návrh změny RMO č. 33/1994, Zásady pro odměňování v rezortu MO. Zaváděl pravidla, umožňující promítnout do platů OZ i VZP bezdůvodnou neúčast na přezkoušení nebo neplnění limitů tělesné výkonnosti. Zpracovala jej PersS MO na základě rozhodnutí ministra a pod čj. 130014-19/2002-7542 jej v květnu 2002 dala připomínkovat dokonce ve zkráceném řízení. Zřejmě byl ministrův tlak dost energický. Přes svou zřejmou nepopularitu se realizace tohoto návrhu mohla stát nástrojem obnovujícím překážku „ignorantskému“ přístupu, úspěšnou v době počátku fungování tohoto neobvyklého institutu v pracovních povinnostech zaměstnanců rezortu obrany, tj. účinnosti RMO č. 50/1990. Bylo už uvedeno – ani tento, v poměrně krátké době druhý přímý úkol ministra směřovaný k tělovýchově s dopadem mj. na OZ – nebyl zrealizován.

Celé období existence TP OZ po zrušení RMO č. 50/1990 bylo provázeno úspěšným nezájmem řešit nejasný stav a disproporce mezi právy a povinnostmi – „výhodami a nevýhodami“ – ve prospěch prvního. Výhody pro skutečně sportující OZ jsou jasné – lepší tělesná kondice, odolnější organismus a pevnější zdraví. Pro ty, kteří zneužívali pracovní dobu jsou rovněž jasné – řešení soukromých potřeb a zájmů v čase placené pracovní doby. Zřetelné jsou i nevýhody – sportující sice neviděli žádné, ale ti druzí byli ohrožováni přezkoušením tělesné výkonnosti „na které často neměli“ a odpovědnými, objektivními veliteli mohli být i sankcionováni.

Samozřejmě, že takto výrazně černobílý pohled by také nebyl objektivní (různorodost funkcí a tím ztížené podmínky byly zmíněny). Ve známém „globálu“ se tak ale bohužel dané období převážně jevílo. Dost možná, že vršení pokusů převážně velitelů a tělocvikářů řešit problém narovnáním a zprůhledněním formulací i výkladů a současně marným hledáním reálného pochopení a vstřícnosti, hlavně na personálních pracovištích civilně správních částí MO a ČMOS CZA, se stalo rozhodujícím faktorem při rozhodování v následujícím období.

Po výměně ministrů obrany na přelomu května a června 2003 došlo k radikalizaci pojetí reformy ozbrojených sil a v rámci toho i k revizi systému vojenské tělovýchovy – hodnocení efektivity jeho součástí. Dlouhodobé problémy v oblasti TP OZ, zejména v jejím jménu stále častěji zneužívaná pracovní doba, přezkoušení i rostoucí požadavky vůči zaměstnavateli, nejen např. na zabezpečování sportovní výstroje (Tělocvik bez rozdílu?, A-report č. 13/2003, s. 29), to vše prostě způsobilo, že negativa převládla a možná došla i trpělivost.

Bylo-li „s vaničkou vylito i dítě“ se ukáže až s určitým časovým odstupem. TP pro OZ je zrušena a PrŘ je v tomto smyslu novelizován. Domnívám se, že výsledný efekt bude opět „v globálu“ kladný. OZ totiž nemají a ani nikdy a nikým neměli být s VZP srovnávání (vyjma prokazování základních tělesných předpokladů těch vybraných). Pokud to tak někde bylo,

byl to deformovaný názor. Zatímco pro OZ znamenalo výroční přezkoušení vrchol fyzických požadavků na ně kladených, VZP při něm mají prokázat trvalou tělesnou připravenost k výkonu funkce. A také připravenost pro další, fyzicky výrazně náročnější výcvik.

Výkonnostní zvládnutí jednoho výročního přezkoušení OZ se nemůže rovnat trvalé povinnosti VZP být kdykoli fyzicky připraveni plnit úkoly dlouhodobě, za všech podmínek a být schopni to kdykoli prokázat. Je velkou chybou velitelů pokud připustili systém TP, vedoucí mezi OZ a VZP k přesvědčení o potřebě rovnosti v úrovni tělesné výkonnosti.

Využitá bibliografie:

- Opatření ke zkvalitnění řízení a zlepšení současného stavu tělesné výchovy a sportu v Čs. armádě*, RMO č. 50 z 10. září 1990.
- Pracovní řád pro občanské zaměstnance vojenské správy*, předpis Všeob-P-10, FMNO 1989 ve znění pozdějších úprav a MO 2002, ve znění 1. doplňku z 22. 7. 2003.
- Služební tělesná výchova v rezortu obrany*, nepublikováno, podklady OdTV OS GŠ a Vojenský obor UK FTVS v Praze, 2002.
- Směrnice náměstka ministra obrany pro sociální a humanitární věci k realizaci RMO č. 50/1990*, Nařízení náčelníka Generálního štábu Čs. armády – NMO č. 16 z 28. března 1991, s přílohou NMO SHV, ve znění přílohy 1 k NNGŠ č. 34/1991.
- Směrnice pro organizaci a řízení služební tělesné výchovy v Armádě České republiky*, Nařízení náčelníka Generálního štábu Armády České republiky – NMO č. 5 z 25. března 1993 s přílohou 1. NMO, ve znění novely NNGŠ AČR č. 10/2000 z 6. ledna 2000 Věstníku MO.

Zkratky použité v článku

BoPo	bojová pohotovost
CZA	civilní zaměstnanec/zaměstnanci armády
ČMKOS	Česko-moravská konfederace odborových svazů
CMOSA/ČMOS CZA	Česko-moravský odborový svaz civilních zaměstnanců armády
FMO	Federální ministerstvo obrany
FTVS	fakulta tělovýchovy a sportu
GŠ	generální štáb
INA	interní normativní akt
NGŠ	náčelník generálního štábu
NMO	náměstek ministra obrany
NNGŠ	nařízení náměstka GŠ
OdTV	oddělení tělesné výchovy
OS GŠ	operační sekce GŠ
OZ	občanský zaměstnanec/občanští zaměstnanci
PersS	personální sekce
PrŘ	pracovní řád
RMO	rozkaz ministra obrany
SHV	sociálně humanitární věci
STVS	Správa tělesné výchovy a sportu
TP	tělesná příprava
UK	Univerzita Karlova
VZP	voják/vojáci z povolání